

Jellemformáló imádság (Exodus 32,7-14)

Lekció: Ezék 36,16–29

Imádság vasárnapján egy olyan bibliai szövegrész áll előttünk, amelyben egy „eredményes” közbenjáró imádság hangzik el, ha az eredményt abban mérjük, hogy teljesül az imádságban elhangzó kérés. Márpedig a legtöbben, szerintem, ebben szoktuk mérni. Kísértő az a gondolat, hogy úgy olvassuk ezt a szöveget, mint amelyben egy ilyen, Isten által is elfogadható imádság *mintája*, receptje található meg. De lehet így olvasni? Ha mind beletesszük a hozzávalókat, akkor várhatjuk – nagyon leegyszerűsített bibliai mintákra épülő írásértelmezésünk szerint –, hogy majd a mi esetünkben is hasonlóképpen működni fog?

A helyzet az, hogy az isteni cselekvés szálait az imádságaink sem tudják kiszámítható, törvényszerű hálózatba rendezni. Minden imádság végső kimenetele csakis egy dolog függvénye: hogy Isten maga hogyan dönt a kérésünk meghallgatása felől. Ugyanennek a Mózesnek van olyan imádsága is, amelyet Isten nem hallgatott meg. Pl. amikor azért könyörög, hogy engedje meg, hogy népével együtt ő is átkelhessen a Jordánon, azt olvassuk, hogy „az Úr (...) nem hallgatott meg, hanem azt mondta nekem: Elég, ne is hozd szóba többé nekem ezt a dolgot!” (5 Móz 3,26). A másik nagy közbenjáró Sámuel próféta, akinek a szavára Isten egyszer még az eget is megszólaltatta (1 Sám 12,17-18), máskor egy egész éjszakán át imádkozik Saul királyért (15,11), ám az Úr mégsem hallgatja meg az érette mondott imádságát.¹ Tudjuk, hogy még Jézusnak is volt olyan kérése, amelyet Isten nem teljesített: „Ha lehetséges, múlték el tőle(m) ez az óra.” (Mk 14,35). És az óra nem múlt el. Nincsen olyan varázsszöveg, nincs olyan imádság, amely önmagában meghatja Istent. De olyan van, hogy Isten meghatódik, s hogy ezt egy imádság indítja el benne. A most felolvasott bibliai szöveg egy ilyen történetet mesél el. De ha nem is mint mintára, joggal tekintünk erre a rövid történetre úgy, mint tükörré, amelyben saját imádkozó énünkkel, ima-gyakorlatunkkal szembesülünk.

¹ További példák Jeremiás (Jer 7,16); Pál apostol (2 Kor 12,7-8).

A hűtlenek védelmében

Ha a Sinai-hegyig vezető úton végig kísérik Izraelt, semmiképpen nem egy olyan népséggel ismerkedünk meg, amely bármilyen értelemben jogot formálhatna arra, hogy Isten népévé legyen. Annak ellenére, hogy folyamatosan szembesülnek az isteni szabadítás nagy csodáival, állandóan elbizonytalanodnak. A kitartó gondoskodás ellenére, a visszatérő hitvallás mégis az, hogy: jobb volt Egyiptomban (2 Móz 14,11-12; 16,3; 17,3). Isten és Mózes tekintélye egyaránt állandó kérdéssé válik. Sinainál közvetlenül hallják az isteni hangot, s ijedtükben mindent megígérnek (19,8). De alig telik el 40 nap ettől a katartikus istenélménytől, ha Mózes nincs ott, ha hiányzik a Tóra, nyomban megjelenik az idegen isten. Hiába van ott Áron, a rítus képviselője, mert a Tóra nélkül ugyanazt az istenidegen világot képezi le ő maga is. Az a kifejezés, amelyet a Biblia itt a „megromlott” Izrael népével kapcsolatban használ, ugyanaz, mint amit az özönvíz előtti elfajult emberiségről mond. Izrael nem jobb, mint az özönvíz előtti nemzetség. Nem változott meg sem attól, hogy átértékelték Isten csodáit, sem attól, hogy hallották az ő hangját, hogy aláírták a szerződést, hogy elkötelezték magukat. Szívük mélyén ugyanazok az emberek maradtak.

Nos, Mózes egy ilyen népért imádkozik. Egy lázadó, istenellenes népért. Olyanért, aki kérdőre vonta az ő vezetői tekintélyét, azért a szedett-vedett csőcselékért, akinek soha semmi nem volt jó úgy, ahogy történt, akit soha nem lehetett úgy megatni, hogy néhány nap elteltével ne kezdődjön megint minden előlről.

Hogy látjuk ebben a tükörben a saját imádságainkat? Az Újszövetség arról beszél, hogy a keresztyén gyülekezet feladatai között is jelen van közbenjáró imádság. Amikor közbenjáró imáról beszél, pontosan azok érdekében mondott imákra gondol, akikről úgy látjuk, hogy Istentől távol, bűnben élnek (Jak 5,16). És itt nemcsak az egyházra, Isten újszövetségi választott népére gondol. Az Újszövetség missziói parancsa túlmutat a gyülekezet keretein, s arra szólít fel, „hogy tartsatok könyörgéseket, imádságokat, esedezéseket és hálaadásokat *minden emberért* (...) Mert ez jó és kedves a mi üdvözítő Istenünk színe előtt, aki azt akarja, hogy *minden ember* üdvözüljön, és eljusson az igazság megismerésére.” S ha mindez nem lenne elég megpróbáltatás belterjes hitvilágunk számára, a krisztusi

tanítás még ennél is radikálisabb, amikor azt mondja: „imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket” (Mt 5,44).

Közbenjárónak lenni egy istenidegen, egyházi tekintélyellenes világ érdekében? Az utóbbi időben egyre többet hallani arról, hogy világszerte az ún. nyugati kultúrákban növekvőben van a keresztyén-ellenesség. Lehet. De az is lehet, hogy csupán egy hiteltelen és merő önérdéken alapuló, netán átpolitizált „kvázi-keresztyénség” ellen lázad a világ, amelynek vajmi kevés köze van mindahhoz, ami krisztusi. S ha bezárkózunk, ha elengedjük ezt a világot, azzal éppen azt bizonyítjuk, hogy mi nem annak a Krisztusnak a tanítványai vagyunk, aki épp egy ilyen világért szólít fel közbenjárásra. Az önérdetességet én nem találtam meg a lélek gyümölcsei között, és úgy gondolom, hogy Krisztus mai egyházában sincs mit keresnie. Az igazak közbenjárása mindig a hűtlenek védelmében mondott imádság.

A hiúság kísértése

Izrael magatartása olyannyira felháborító, hogy Isten kész teljességgel ejteni az eredeti tervet, s lecserélni a lázadó Izrael-népet az igazhitű Mózesre. „Most azért hagyd, hogy fellángoljon ellenük haragom, és végezzek velük! Téged azonban nagy néppé teszek.” – mondja Mózesnek. Imponál? Olyan ez, mint amikor Izraelnek korábban azt mondja, hogy kiírtom előled Kánaán földjéről az istentelen amoritákat, s neked adom az ő földjüket. Ezek szerint akkor én jobb vagyok, ugye? Csakhogy egy közbenjárónak minden körülmények között a népe érdekeit kell képviselnie Isten előtt. Ha Mózes most elfogadja ezt az ajánlatot, azzal éppen azt bizonyítja, hogy alkalmatlan arra a feladatra, amelyre Isten rendelte őt, amelyre elhívást kapott, hogy ti. a népe érdekeit és ne önmaga javát keresse. Egy népéért rendelt közbenjáró számára ez egy csapdahelyzet. Mint Jézusnál: „szállj le a keresztről!” (Mk 15,30). Ez a hiúság kísértése, amelyben ma sem könnyebb kiállni a próbát.

Bizonyára többen ismerik az *Ördög ügyvédje* című ikonikus filmet (1997). A film egy sikeres karriert befutó ügyvédről szól, Kevin Loamaxról, aki elképesztő tehetségével, szakmai rátermettségével elbűvöli környezetét. Minden pert megnyer, s a sikerrel, a hatalommal és

elismeréssel együtt járó adrenalin megszálottjává válik. Egészen addig, amíg a siker és a moralitás (az erkölcstelen ügyek védelme) egy végzetes belső konfliktushoz vezet. S elhatározza, hogy amikor senki nem várná, amikor már majdnem megnyerte az utolsó, mindenki előtt lehetetlennek tűnő (ugyanakkor komoly erkölcsi aggályokat is felvető) peres ügyet is, az utolsó pillanatban kilép. Úgy tűnik, hogy a moralitás mégiscsak felülkerekedett a hiúságán. De amikor a film utolsó jelenetében távozni készül a tárgyalóteremből, a fellépése olyannyira lenyűgözi az újságírókat, hogy az egyik neves újságíró erről a katartikus nagy lépéséről egy külön vezércikket szeretne írni. Micsoda nagy ember az ilyen! A film azzal végződik, hogy az újságíró arcán a néző számára megjelenik ugyanaz az ördögi vigyor, amely korábban Kevin Loamax minden nyertes pere után is ott volt. Merthogy ez is, hogy morális döntésével egy újság címlapjára akart kerülni, végső soron ugyanabból a hiúságból fakadt, mint az a sikerhajhászat, amin úgy gondolta, hogy túladott. „A hiúság, kétségtelenül a kedvenc bűnöm” – hangzik az ördögi arc utolsó mondata.

Téged választalak a megromlott világ helyett. Mit szólsz hozzá Mózes? Nagy kísértés. Ma is sokan vannak, akik úgy gondolják, hogy a legjobb az lesz, ha újra kezdjük. Tőlem. Nem jó az úgy, ahogy eddig volt, menjünk vissza az őskeresztyénségig. Vagy Ábrahámig. Vagy egyenesen az Édenig. Kezdjük újra! Ettől kezdve mi jobban fogjuk csinálni. Vannak, akiket a hiúságuk megakadályoz abban, hogy ellenálljanak az egyházalapítás kísértésének. Pedig nem egyházalapítókra van szükség, hanem egyházfenntartókra. Mert ha Izraelt lecseréli, akkor elvész az Ábrahámnak tett ígéret. Akkor sosem ismerik meg Istennek azt az arcát, hogy „megbocsát bűnt, hűtlenséget és vétket” (2 Móz 34,7). Ha lemondasz a közbenjárás feladatáról az azzal jár, hogy te magad számolod fel annak a lehetőségét, hogy Isten megbocsásson a lázadó világnak.

Krisztus sem számolta fel a régít. Egy jótát sem vett el a régi törvényből. Sokkal inkább arról győzte meg Istent, hogy folytatni kell. Az ő nyomában ma is olyan közbenjárókra van szükség, akik nem érzékenyülnek el önmaguk teljesítményétől, és akik fel tudják ismerni a hiúság alattomos csapdáit. Akik nem abban bíznak, hogy ők majd jobban

tudják csinálni, hanem egyedül abban, hogy nincs az a gát, amelyet Isten kegyelme át ne törhetne.

Isten önmaga csapdájában?

Mózes közbenjáró imádságában az érvek között Izrael nem szerepel. Hogyan is szerepelhetne? Nincs mire hivatkozni, nincs egy fikarcnyi pozitívum, amit kiemelhetnénk, semmi, amibe bele lehetne kapaszkodni. Sem a múltban, sem a jelenben. A jövőre nézve meg jobb, ha nem ígérünk semmit, mert úgysem jön be. (A folytatásból tudjuk is, hogy tényleg fölösleges lett volna.) Igen, ott van, hogy „a te néped”, de ezért a birtokragért ő maga nem sokat tett. Ábrahámmal Isten úgy kötött szövetséget, hogy szívét Istenhez hűnek találta (Neh 9,8; vö. 1 Móz 15,6). De Izraelnél nincs semmi, amit emberi oldalon fel lehetne mutatni. Ha ezen az oldalon nem, akkor a közbenjáró csak a másik oldalon, az Isten térfelén keresheti az érveket. És itt kettőt talál.

Mózes egyik érve az, hogy ha a lázadó népet most elengedi, akkor a saját hatalmas isteni hírneve forog kockán. Azaz, mintha Mózes Isten hírnevének az emlegetésével szintúgy az ő isteni „hiúságára” apellálna (ahogy az imént Isten maga ígért Mózesnek nagy hírnevet). A másik érve az, hogy Isten esküt tett Ábrahámnak, Izsáknak és Izraelnek az utódjaikra vonatkozóan. Ha most elpusztítja a lázadó nemzedéket, akkor ezt az esküt szegi meg. Vagyis pontosan úgy megtöri az ígéretét, ahogy ezt most Izraelen számonkéri. Az ószövetségi esküformula így hangzott: az „életemre esküszöm”, vagy „addig éljek”. Akkor most, ha népét feladja, Isten maga is megszűnik létezni? Vajon az Ábrahámnak adott ígéretével Isten csapdát állított önmagának?

A beszélgetés itt abbamarad. Talán vannak, akik úgy gondolják, hogy az ügyvéd sziporkázó érvelése volt az, amely jobb belátásra bírta Istent, és így kész volt elállni korábbi tervétől. És Isten megengedi a közbenjáró mőzeseknek, hogy higgyék azt, hogy az érveik miatt bocsát meg. Mert a közbenjárónak ez fontos. A sok lehangoló tapasztalat, a lázadó néppel folytatott sikertelen beszélgetések közepette hadd maradjon a közbenjáróknak legalább ennyi elégtétele és öröme!

Izrael, a lázadó nép, úgy éli át ezt a párbeszédet, hogy semmit nem tud arról a diskurzusról, ami a hegyen elhangzik. Hogy a feje fölött döntöttek életről, halálról. Így látom ma az egyház helyzetét és a világ helyzetét. Az imádságában olyan elképesztő beszélgetésekben lehet része, amelyben senki másnak nem. Lenyűgöző az, ahogy imádságával hozzájárulhat az események alakulásához. S mindeközben ez az értelmetlenekért mondott közbenjáró ima formálja a jellemét is. Talán minden imának ez a végső szerepe, hogy formáljon minket. S ha így tekintünk erre, akkor bizonyára nincs olyan, hogy eredménytelen imádság. Az egyház öröme pedig még tovább is kiteljesedhet azzal, ha mindazt, ami a hegyen történt a lázadó világnak is elmondja.